

Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013

2013 dccc 4

RHAN 2

COMISIWN FFINIAU A DEMOCRATIAETH LEOL CYMRU

Parhad ac enw

2 Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru

- (1) Mae'r corff corfforaethol a enwir yn Gomisiwn Ffiniau Llywodraeth Leol i Gymru (a sefydlwyd o dan adran 53 o Ddeddf 1972) i barhau mewn bodolaeth.
- (2) Ond mae wedi ei ailenwi, ac mae i'w alw'n Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru (y cyfeirir ato yn y Ddeddf hon fel "y Comisiwn").

Gwybodaeth Cychwyn

II A. 2 mewn grym ar 30.9.2013, gweler **a. 75(2)(a)**

Statws

3 Statws

- (1) Nid yw'r Comisiwn i'w ystyried yn was nac yn asiant i'r Goron nac yn un sy'n mwynhau unrhyw statws, imiwnedd neu fraint sydd gan y Goron.
- (2) Nid yw eiddo'r Comisiwn i'w ystyried yn eiddo'r Goron nac yn eiddo sy'n cael ei ddal ar ran y Goron.

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013, RHAN 2. (See end of Document for details)

Gwybodaeth Cychwyn

I2 A. 3 mewn grym ar 30.9.2013, gweler [a. 75\(2\)\(a\)](#)

Aelodau

4 Aelodaeth

- (1) Yr aelodau a ganlyn fydd aelodau'r Comisiwn—
 - (a) aelod i gadeirio'r Comisiwn (yr “aelod cadeirio”),
 - (b) aelod i weithredu fel dirprwy i'r aelod cadeirio, ac
 - (c) dim mwy na 3 aelod arall.
- (2) Mae'r aelodau i'w penodi gan Weinidogion Cymru ar delerau ac amodau a benderfynir gan Weinidogion Cymru (gan gynnwys amodau o ran tâl, lwfansau a threuliau).
- (3) Ni chaiff Gweinidogion Cymru benodi person sydd yn—
 - (a) aelod Seneddol;
 - (b) aelod o Gynulliad Cenedlaethol Cymru;
 - (c) aelod o awdurdod lleol ^{F1}...;
 - (d) swyddog i awdurdod lleol ^{F1}...;
 - (e) aelod o awdurdod Parc Cenedlaethol ar gyfer Parc Cenedlaethol yng Nghymru;
 - (f) comisiynydd heddlu a throsedd ar gyfer ardal heddlu yng Nghymru; neu
 - (g) aelod o staff y Comisiwn.

Diwygiadau Testunol

F1 Geiriau yn [a. 4\(3\)\(c\)](#) wedi eu hepgor (1.4.2021) yn rhinwedd [Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau \(Cymru\) 2021 \(asc 1\)](#), [aa. 163\(6\)](#), 175(7); O.S. 2021/231, ergl. 3(a)

Gwybodaeth Cychwyn

I3 A. 4 mewn grym ar 30.9.2013, gweler [a. 75\(2\)\(a\)](#)

5 Deiliadaeth

Mae aelodau'r Comisiwn yn dal ac yn gadael swydd yn unol â thelerau ac amodau eu penodiad.

Gwybodaeth Cychwyn

I4 A. 5 mewn grym ar 30.9.2013, gweler [a. 75\(2\)\(a\)](#)

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013, RHAN 2. (See end of Document for details)

Trafodion

6 Trafodion

- (1) 3 yw'r cworwm ar gyfer cyfarfodydd o'r Comisiwn.
- (2) Fel arall, caiff y Comisiwn reoleiddio ei weithdrefn ei hun.
- (3) Nid yw unrhyw ddiffyg ym mhenodiad aelod yn effeithio ar ddilysrwydd unrhyw beth a wneir gan y Comisiwn.

Gwybodaeth Cychwyn

I5 A. 6 mewn grym ar 30.9.2013, gweler [a. 75\(2\)\(a\)](#)

7 Y sêl a dilysrwydd dogfennau

- (1) Caniateir i'r Comisiwn gael sêl.
- (2) Dilysir y weithred o osod y sêl drwy lofnod aelod o'r Comisiwn neu lofnod person arall sydd wedi ei awdurdodi gan y Comisiwn at y diben hwnnw.
- (3) Mae dogfen yr honnir ei bod wedi ei chyflawni'n briodol o dan sêl y Comisiwn, neu ei bod wedi ei llofnodi ar ei ran gan y prif weithredwr neu aelod arall o staff sydd wedi ei awdurdodi i wneud hynny, i gael ei derbyn yn dystiolaeth a rhaid cymryd ei bod wedi ei chyflawni neu wedi ei llofnodi felly oni phrofir i'r gwrthwyneb.

Gwybodaeth Cychwyn

I6 A. 7 mewn grym ar 30.9.2013, gweler [a. 75\(2\)\(a\)](#)

Staff, arbenigwyr a chomisiynwyr cynorthwyol

8 Prif weithredwr

- (1) Rhaid i'r Comisiwn gyflogi prif weithredwr.
- (2) Mae'r prif weithredwr i'w benodi gan ^{F2}y Comisiwn] ar delerau ac amodau a benderfynir ^{F3}ganddo] (gan gynnwys amodau o ran tâl, pensiwn, lwfansau a threuliau).
^{F4}(2A) Ond os yw swydd prif weithredwr wedi bod yn wag am dros chwe mis, caiff Gweinidogion Cymru benodi prif weithredwr o dan unrhyw delerau ac amodau a bennir ganddynt (gan gynnwys amodau o ran cydnabyddiaeth ariannol, pensiwn, lwfansau a threuliau).]
- (3) Cyn penodi prif weithredwr ^{F5}o dan is-adran (2A),] rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r Comisiwn.
- ^{F6}(4) Ni chaiff y prif weithredwr fod—
 - (a) yn aelod Seneddol;
 - (b) yn Aelod o'r Senedd;

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013, RHAN 2. (See end of Document for details)

- (c) yn aelod o awdurdod lleol;
- (d) yn swyddog awdurdod lleol;
- (e) yn aelod o awdurdod Parc Cenedlaethol ar gyfer Parc Cenedlaethol yng Nghymru;
- (f) yn gomisiynydd heddlu a throsedd ar gyfer ardal heddlu yng Nghymru.]

Diwygiadau Testunol

- F2** Gair yn a. 8(2) wedi ei amnewid (1.4.2021) gan Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 (asc 1), **aa. 163(2)(a)**, 175(7); O.S. 2021/231, ergl. 3(a)
- F3** Gair yn a. 8(2) wedi ei amnewid (1.4.2021) gan Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 (asc 1), **aa. 163(2)(b)**, 175(7); O.S. 2021/231, ergl. 3(a)
- F4** A. 8(2A) wedi ei fewnosod (1.4.2021) gan Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 (asc 1), **aa. 163(3)**, 175(7); O.S. 2021/231, ergl. 3(a)
- F5** Geiriau yn a. 8(3) wedi eu mewnosod (1.4.2021) gan Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 (asc 1), **aa. 163(4)**, 175(7); O.S. 2021/231, ergl. 3(a)
- F6** A. 8(4)(5) wedi ei fewnosod (1.4.2021) gan Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 (asc 1), **aa. 163(5)**, 175(7); O.S. 2021/231, ergl. 3(a)

Gwybodaeth Cychwyn

- I7** A. 8 mewn grym ar 30.9.2013, gweler **a. 75(2)(a)**

9 Staff eraill

- (1) Caiff y Comisiwn gyflogi staff.
- (2) Mae'r staff i'w cyflogi ar delerau ac amodau a benderfynir gan y Comisiwn (gan gynnwys amodau o ran tâl, pensiwn, lwfansau a threuliau).
- (3) Rhaid i'r Comisiwn ymgynghori â Gweinidogion Cymru cyn penderfynu ar y symiau sy'n daladwy i'w staff mewn cysylltiad â thâl, pensiynau, lwfansau a threuliau.

Gwybodaeth Cychwyn

- I8** A. 9 mewn grym ar 30.9.2013, gweler **a. 75(2)(a)**

10 Arbenigwyr

- (1) Caiff y Comisiwn benodi person ("arbenigwr") i'w gynorthwyo i arfer ei swyddogaethau.
- (2) Cyn penodi arbenigwr rhaid i'r Comisiwn ymgynghori â Gweinidogion Cymru.
- (3) Ni chaniateir i benodiad o dan is-adran (1) gael ei wneud oni bai bod y Comisiwn wedi ei fodloni bod gan yr arbenigwr wybodaeth, profiad neu arbenigedd sy'n berthnasol i'r broses o arfer ei swyddogaethau.
- (4) Caiff y Comisiwn dalu unrhyw dâl, lwfansau neu dreuliau a benderfynir ganddo i'r arbenigwr.
- (5) Rhaid i'r Comisiwn ymgynghori â Gweinidogion Cymru cyn penderfynu ar y tâl neu'r lwfansau sy'n daladwy i arbenigwr.

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013, RHAN 2. (See end of Document for details)

Gwybodaeth Cychwyn

I9 A. 10 mewn grym ar 30.9.2013, gweler [a. 75\(2\)\(a\)](#)

11 Comisiynwyr cynorthwyol

- (1) Caiff y Comisiwn benodi person (“comisiynydd cynorthwyol”) y caiff, at ddibenion adran 13, ddirprwyo swyddogaethau iddo.
- (2) Ond ni chaiff y Comisiwn benodi person sydd yn—
 - (a) aelod Seneddol;
 - (b) aelod o Gynulliad Cenedlaethol Cymru;
 - (c) aelod o awdurdod lleol ^{F7}...;
 - (d) swyddog i awdurdod lleol ^{F8}...;
 - (e) aelod o awdurdod Parc Cenedlaethol ar gyfer Parc Cenedlaethol yng Nghymru;
 - (f) comisiynydd heddlu a throsedd ar gyfer ardal heddlu yng Nghymru; neu
 - (g) aelod o staff y Comisiwn.
- (3) Cyn penodi comisiynydd cynorthwyol rhaid i'r Comisiwn ymgynghori â Gweinidogion Cymru.
- (4) Caiff y Comisiwn dalu unrhyw dâl, lwfansau neu dreuliau a benderfynir ganddo i gomisiynydd cynorthwyol.
- (5) Rhaid i'r Comisiwn ymgynghori â Gweinidogion Cymru cyn penderfynu ar y tâl neu'r lwfansau sy'n daladwy i gomisiynydd cynorthwyol.

Diwygiadau Testunol

- F7** Geiriau yn [a. 11\(2\)\(c\)](#) wedi eu hepgor (1.4.2021) yn rhinwedd [Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau \(Cymru\) 2021 \(asc 1\)](#), [aa. 163\(6\)](#), 175(7); O.S. 2021/231, ergl. 3(a)
- F8** Geiriau yn [a. 11\(2\)\(d\)](#) wedi eu hepgor (1.4.2021) yn rhinwedd [Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau \(Cymru\) 2021 \(asc 1\)](#), [aa. 163\(6\)](#), 175(7); O.S. 2021/231, ergl. 3(a)

Gwybodaeth Cychwyn

I10 A. 11 mewn grym ar 30.9.2013, gweler [a. 75\(2\)\(a\)](#)

Pwerau cyffredinol a chyfarwyddiadau

12 Pwerau

- (1) Caiff y Comisiwn wneud unrhyw beth y bwriedir iddo hwyluso'r arferiad o'i swyddogaethau neu sy'n ffafriol i'r arferiad o'i swyddogaethau neu'n gysylltiedig â hynny.
- (2) Ond ni chaiff y Comisiwn—
 - (a) benthyca arian;
 - (b) caffael tir neu eiddo arall heb gydsyniad Gweinidogion Cymru; neu
 - (c) ffurfio a hyrwyddo cwmnïau.

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013, RHAN 2. (See end of Document for details)

Gwybodaeth Cychwyn

I11 A. 12 mewn grym ar 30.9.2013, gweler [a. 75\(2\)\(a\)](#)

13 Dirprwyo

- (1) Caiff y Comisiwn ddirprwyo i un neu fwy o'i aelodau neu gomisiynydd cynorthwyol y swyddogaethau hynny o dan Benodau 2 i 4, 6 neu 7 o Ran 3 [^{F9}o'r Ddeddf hon] (swyddogaethau ynghylch cynnal adolygiadau o lywodraeth leol neu ymchwiliadau lleol) [^{F10}, neu Atodlen 1 i Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 (swyddogaethau sy'n ymwneud ag adolygiadau cychwynnol),] a benderfynir ganddo i'r graddau y mae wedi eu dirprwyo felly.
- (2) Nid yw is-adran (1) yn effeithio ar—
 - (a) cyfrifoldeb y Comisiwn dros arfer swyddogaethau dirprwyedig, na
 - (b) gallu'r Comisiwn i arfer swyddogaethau dirprwyedig.

Diwygiadau Testunol

F9 Geiriau yn [a. 13\(1\)](#) wedi eu mewnosod (21.1.2021) gan [Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau \(Cymru\) 2021 \(asc 1\)](#), [a. 175\(1\)\(f\)\(2\)](#), [Atod. 1 para. 13\(a\)](#)

F10 Geiriau yn [a. 13\(1\)](#) wedi eu mewnosod (21.1.2021) gan [Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau \(Cymru\) 2021 \(asc 1\)](#), [a. 175\(1\)\(f\)\(2\)](#), [Atod. 1 para. 13\(b\)](#)

Gwybodaeth Cychwyn

I12 A. 13 mewn grym ar 30.9.2013, gweler [a. 75\(2\)\(a\)](#)

14 Cyfarwyddiadau

- (1) Rhaid i'r Comisiwn gydymffurfio ag unrhyw gyfarwyddyd (boed yn gyffredinol neu'n benodol) a roddir iddo gan Weinidogion Cymru.
- (2) Caniateir i gyfarwyddyd a roddir gan Weinidogion Cymru o dan y Ddeddf hon gael ei amrywio neu ei ddirymu drwy gyfarwyddyd dilynol.

Gwybodaeth Cychwyn

I13 A. 14 mewn grym ar 30.9.2013, gweler [a. 75\(2\)\(a\)](#)

Materion ariannol

15 Cyllido

- (1) Caiff Gweinidogion Cymru dalu grantiau i'r Comisiwn o symiau a benderfynir ganddynt.
- (2) Gwneir grant yn ddarostyngedig i unrhyw amodau a bennir gan Weinidogion Cymru (gan gynnwys amodau ynghylch ad-dalu).

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013, RHAN 2. (See end of Document for details)

Gwybodaeth Cychwyn

I14 A. 15 mewn grym ar 30.9.2013, gweler [a. 75\(2\)\(a\)](#)

16 Swyddog cyfrifyddu

- (1) Rhaid i Weinidogion Cymru ddynodi person i weithredu'n swyddog cyfrifyddu i'r Comisiwn.
- (2) Mae gan y swyddog cyfrifyddu, mewn perthynas â chyfrifon a chyllid y Comisiwn, y cyfrifoldebau a bennir mewn cyfarwyddyd gan Weinidogion Cymru.
- (3) Ymhlith y cyfrifoldebau y caniateir eu pennu mae—
 - (a) cyfrifoldebau mewn perthynas â llofnodi cyfrifon;
 - (b) cyfrifoldebau am briodoldeb a rheoleidd-dra cyllid y Comisiwn;
 - (c) cyfrifoldebau am ddarbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd wrth i'r Comisiwn ddefnyddio ei adnoddau;
 - (d) cyfrifoldebau sy'n ddyledus i Weinidogion Cymru, Cynulliad Cenedlaethol Cymru neu Bwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus y Cynulliad Cenedlaethol;
 - (e) cyfrifoldebau sy'n ddyledus i Dŷ'r Cyffredin neu Bwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus y Tŷ hwnnw.

Gwybodaeth Cychwyn

I15 A. 16 mewn grym ar 30.9.2013, gweler [a. 75\(2\)\(a\)](#)

17 Pwyllgor archwilio

- (1) Rhaid i'r Comisiwn sefydlu pwyllgor ("pwyllgor archwilio") i—
 - (a) adolygu materion ariannol y Comisiwn a chraffu arnynt,
 - (b) adolygu ac asesu trefniadau rheoli risg, rheolaeth fewnol a llywodraethu corfforaethol y Comisiwn,
 - (c) adolygu ac asesu darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd defnydd y Comisiwn o'i adnoddau wrth gyflawni ei swyddogaethau, a
 - (d) llunio adroddiadau a gwneud argymhellion i'r Comisiwn mewn perthynas ag adolygiadau a gynhelir o dan baragraffau (a), (b) neu (c).
- (2) Rhaid i'r pwyllgor archwilio anfon copiâu o'i adroddiadau a'i argymhellion at Weinidogion Cymru.
- (3) Y pwyllgor archwilio sydd i benderfynu sut i arfer ei swyddogaethau o dan yr adran hon.

Gwybodaeth Cychwyn

I16 A. 17 mewn grym ar 30.9.2013, gweler [a. 75\(2\)\(a\)](#)

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013, RHAN 2. (See end of Document for details)

18 Pwyllgor archwilio: aelodaeth

- (1) Mae aelodau'r pwyllgor archwilio i fod fel a ganlyn—
 - (a) o leiaf ddau aelod o'r Comisiwn, a
 - (b) o leiaf un aelod lleyg.
- (2) Ni chaiff aelod cadeirio'r Comisiwn fod yn aelod o'r pwyllgor archwilio.
- (3) Caiff y Comisiwn dalu unrhyw dâl, lwfansau a threuliau a benderfynir ganddo i aelod lleyg.
- (4) Rhaid i'r Comisiwn ymgynghori â Gweinidogion Cymru cyn penderfynu ar y tâl neu'r lwfansau sy'n daladwy i aelod lleyg.
- (5) Yn yr adran hon, ystyr "aelod lleyg" yw unrhyw berson ar wahân i—
 - (a) un o aelodau neu gyflogeion y Comisiwn, neu
 - (b) arbenigwr sydd wedi ei benodi o dan adran 10(1) neu gomisiynydd cynorthwyol sydd wedi ei benodi o dan adran 11(1).

Gwybodaeth Cychwyn

I17 A. 18 mewn grym ar 30.9.2013, gweler [a. 75\(2\)\(a\)](#)

19 Cyfrifon ac archwilio allanol

- (1) Ar gyfer pob blwyddyn ariannol, rhaid i'r Comisiwn—
 - (a) cadw cyfrifon priodol a chofnodion priodol mewn perthynas â hwy, a
 - (b) llunio datganiad o gyfrifon.
- (2) Rhaid i bob datganiad o gyfrifon gydymffurfio ag unrhyw gyfarwyddiadau a roddir gan Weinidogion Cymru o ran—
 - (a) yr wybodaeth i'w chynnwys ynddo,
 - (b) y modd y mae'r wybodaeth i gael ei chyflwyno,
 - (c) y dulliau a'r egwyddorion y mae'r datganiad i'w lunio yn unol â hwy.
- (3) Heb fod yn hwyrach nag 31 Awst ar ôl diwedd pob blwyddyn ariannol, rhaid i'r Comisiwn gyflwyno ei ddatganiad o gyfrifon i—
 - (a) Gweinidogion Cymru, a
 - (b) Archwilydd Cyffredinol Cymru.
- (4) Rhaid i Archwilydd Cyffredinol Cymru—
 - (a) archwilio ac ardystio'r datganiad o gyfrifon ac adrodd arno, a
 - (b) heb fod yn hwyrach na 4 mis ar ôl i'r datganiad gael ei gyflwyno, gosod copi o'r datganiad ardystiedig a'r adroddiad gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru.
- (5) Yn yr adran hon, ystyr "blwyddyn ariannol" yw'r cyfnod o 12 mis sy'n dod i ben ar 31 Mawrth.

Gwybodaeth Cychwyn

I18 A. 19 mewn grym ar 30.9.2013, gweler [a. 75\(2\)\(a\)](#)

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013, RHAN 2. (See end of Document for details)

20 Adroddiadau blynyddol

- (1) Heb fod yn hwyrach na 30 Tachwedd ar ôl diwedd pob blwyddyn ariannol, rhaid i'r Comisiwn gyflwyno adroddiad i Weinidogion Cymru ar y broses o gyflawni ei swyddogaethau yn ystod y flwyddyn honno.
- (2) Rhaid i Weinidogion Cymru gyhoeddi'r adroddiad a gosod copi gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru.
- (3) Yn yr adran hon, mae i "blwyddyn ariannol" yr un ystyr ag yn adran 19.

Gwybodaeth Cychwyn

I19 A. 20 mewn grym ar 30.9.2013, gweler [a. 75\(2\)\(a\)](#)

Newidiadau i ddeddfwriaeth:

Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013, RHAN 2.